

اثبات قرآنی وجود استعداد مظهریت اسماء و صفات الهی در همه افراد انسانی

با قرار دادن آیات ابتدایی سوره بقره راجع به خلافت الهی انسان، در کنار آیه 11 سوره اعراف می‌توان نشان داد که از منظر اسلام و قرآن، انسان چه جایگاه والایی دارد و این مسئله را تبیین کرد که هر فردی از افراد انسانی استعداد مظهریت اسماء و صفات الهی را دارند.

با قرار دادن آیات ابتدایی سوره بقره راجع به خلافت الهی انسان، در کنار آیه 11 سوره اعراف می‌توان نشان داد که از منظر اسلام و قرآن، انسان چه جایگاه والایی دارد و این مسئله را تبیین کرد که هر فردی از افراد انسانی استعداد مظهریت اسماء و صفات الهی را دارند.

حجت‌الاسلام و المسلمین رضا الهی‌منش، مدیر گروه عرفان و تصوف دانشگاه ادیان و مذاهب اسلامی، درگفت‌وگو با خبرگزاری بین‌المللی قرآن (ایکنا)، با تأکید بر ضرورت سرمایه‌گذاری برای معرفی حقیقت انسان و شناساندن جایگاه انسان در هستی، در کنار معرفت به حضرت حق، برای جذب مخاطبان به سمت معارف عرفانی و ایجاد آمادگی لازم برای تربیت عرفانی، گفت: از نگاه قرآن انسان عصاره کل هستی است. این صرفاً یک ادعا نیست و از متن قرآن قابل استفاده و استخراج است. بخش پیشین این گفت‌وگو را اینجا بخوانید!

الهی‌منش افزود: در آن جا که خداوند در قرآن می‌فرماید که ما تمام اسماء و صفات خود و حقایق عالم هستی را به آدم تعلیم دادیم، شخص آدم به تنهایی، مد نظر نیست؛ بلکه تمام فرزندان آدم در این زمینه با آدم مشترکند. دلیل این که تمام فرزندان آدم دارای این آمادگی هستند و همه ما می‌توانیم مظهر تمام اسماء و صفات الهی شویم، این است که به یک معنا کل آن چه که در هستی ظهور یافته و به عنوان مظهر صفات خداوندی است، همه آنها یک جا می‌تواند در فرد آدمی ظهور پیدا کند.

وی این امر را مختص به فرد خاصی ندانست و بیان کرد: این گونه نیست که فقط حضرت آدم، به عنوان پدر همه ما یا عده خاصی به عنوان انبیاء و اولیاء، دارای چنین استعدادی باشند؛ بلکه از قرآن بر می‌آید که خداوند این استعداد و آمادگی را در نهاد تمام فرزندان آدم قرار داده است.

مدیر گروه عرفان و تصوف دانشگاه ادیان و مذاهب اسلامی با اشاره به آیات اوایل سوره بقره که مسئله جعل خلافت انسان در آن مطرح شده است، عنوان کرد: در آنجا بیان شده است که خداوند در برابر اعتراض فرشتگان از آنان دعوت می‌کند که از حقایقی که به آدم داده شده، خبر دهند و آنان اظهار عجز می‌کنند و بعد از آن، آدم به عنوان معلم فرشتگان ایفای نقش می‌کند و آنان را به اسماء حقایق آگاه می‌سازد.

الهی‌منش ادامه داد: این که می‌بینید فرشتگان در مقابل آدم سجده می‌کنند، گرچه این سجده به یک معنا به دستور خداوند و به دنبال نوعی امر تشریعی انجام شده است، اما صرفاً این گونه نیست؛ بلکه به تعبیر مرحوم علامه طباطبایی و صاحب‌نظران در عرفان، سجده فرشته‌ها هم جنبه تشریعی داشته و هم جنبه تکوینی؛ یعنی فرشته‌ها علاوه بر دستور خداوند ارزش‌هایی را در آدم دیده و حقایقی را رؤیت کرده‌اند، که به صورت وجودی، به خضوع و تکریم افتاده و انسان را تعظیم کرده‌اند.

وی در پاسخ به این پرسش که آیا این تکریم و تعظیم در مقابل آدم شامل همه آدمیان می‌شود، به آیه 11 سوره اعراف اشاره و بیان کرد: ادعا این است که این تکریم و تعظیم شامل همه فرزندان آدم است و مرحوم علامه طباطبایی به زیبایی و با استناد به این بیان قرآن که می‌فرماید ﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ...﴾ (اعراف/11)، با اشاره به مراتب وجودی آدمی و خلقت آدم فرموده است که منظور از خلق و تفاوت آن با صورت‌گیری این است که در خلق نوعی آفرینش به صورت کلی مطرح است، اما با توجه به ضمیر ﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ...﴾؛ صورت‌گیری به دادن صورت جزئی به همه فرزندان آدم تا روز قیامت اشاره دارد.

این محقق و پژوهشگر عرفان اسلامی افزود: بنابراین صرف نظر از این که این صورت‌گیری در چه موطن و وعائی – برای مثال عالم ذر یا مرحله‌ای دیگر – انجام شده باشد، باید گفت که با توجه به صیغه جمع در صدر و ذیل آیه، سجده فرشته‌ها به آدم اختصاص به آدم نداشته است و این سجده بر آدم به عنوان مثال همه فرزندانش بوده است.

الهی‌منش بیان کرد: اگر همین آیه را با آیات اوایل سوره بقره راجع به خلافت الهی انسان، کنار هم قرار دهیم، همین به تنهایی کافی

است که جایگاه انسان را در هستی بیابیم و نشان دهیم که از منظر اسلام و قرآن انسان چه جایگاه والایی دارد و این مسئله را تبیین کرد که هر فردی از افراد انسانی استعداد مظهریت اسماء و صفات الهی را دارند. با معرفی این نگاه به انسان که در قرآن و عرفان اسلامی ارائه می‌شود، می‌توان نگاه‌ها را به سمت عرفان اسلامی معطوف کرد.